

บทที่ 4

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การเปรียบเทียบการปฏิรูปที่ดินเอกชนจังหวัดลำพูน กับจังหวัดอุดรดิตถ์ เป็นการเปรียบเทียบการดำเนินงาน ตามขั้นตอนของการปฏิรูปที่ดินเอกชน ซึ่งจะได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามเกษตรกรที่ได้รับที่ดินจาก กระบวนการปฏิรูปที่ดินทั้ง 2 จังหวัด และแบบสอบถามเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบ ในการดำเนินการปฏิรูปที่ดินเอกชนทั้ง 2 จังหวัด โดยจำแนกการนำเสนอ ผลการวิจัยออกเป็น 4 ประเด็นหลัก ดังนี้

1. การเปรียบเทียบข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของเกษตรกรสมาชิกปฏิรูปที่ดิน จังหวัดลำพูนกับจังหวัดอุดรดิตถ์
2. การเปรียบเทียบการดำเนินงานการปฏิรูปที่ดินเอกชนของจังหวัดลำพูนกับจังหวัดอุดรดิตถ์
3. การเปรียบเทียบปัญหาของการเกษตรกรจังหวัดลำพูนกับจังหวัดอุดรดิตถ์
4. การเปรียบเทียบข้อคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการปฏิรูปที่ดินของเกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดินเอกชนจังหวัดลำพูนกับจังหวัดอุดรดิตถ์

4.1 การเปรียบเทียบข้อมูลพื้นฐานทั่วไป ของเกษตรกรสมาชิกปฏิรูปที่ดินจังหวัดลำพูน กับจังหวัดอุตรดิตถ์

4.1.1 อายุ เกษตรกรจังหวัดลำพูนส่วนใหญ่จะมีอายุอยู่ในช่วง 46-55 ปี คิดเป็นร้อยละ 33.7 รองลงมาคือ อายุระหว่าง 36-45 ปี คิดเป็นร้อยละ 29.7 โดยมีอายุเฉลี่ยเท่ากับ 50 ปี และเกษตรกรที่มีอายุต่ำที่สุดคือ 28 ปี และสูงที่สุดคือ 78 ปี

ส่วนเกษตรกรจังหวัดอุตรดิตถ์ ส่วนใหญ่จะมีอายุอยู่ในช่วง 46-55 ปี คิดเป็นร้อยละ 44.2 รองลงมาคือ อายุระหว่าง 36-45 ปี คิดเป็นร้อยละ 40.4 อายุโดยเฉลี่ยของเกษตรกรจังหวัดอุตรดิตถ์ 46 ปี เกษตรกรที่มีอายุต่ำที่สุดคือ 30 ปี และสูงที่สุด 67 ปี

ตาราง 1 อายุเกษตรกรสมาชิกปฏิรูปที่ดินเอกชนจังหวัดลำพูนกับจังหวัดอุตรดิตถ์

ช่วงอายุ (ปี)	จังหวัดลำพูน		จังหวัดอุตรดิตถ์	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
น้อยกว่า 36	8	4.6	3	5.8
36-45	52	29.7	21	40.4
46-55	59	33.7	23	44.2
56-65	34	19.6	3	5.8
66-75	17	9.7	2	3.8
มากกว่า 75	2	1.2	-	-
รวม	174	100.0	52	100.0

เกษตรกรสมาชิกปฏิรูปที่ดินเอกชนจังหวัดลำพูน อายุสูงสุด 78 ปี อายุต่ำสุด 28 ปี อายุโดยเฉลี่ย 50 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 284.45

เกษตรกรสมาชิกปฏิรูปที่ดินเอกชนจังหวัดอุตรดิตถ์ อายุสูงสุด 67 ปี อายุต่ำสุด 30 ปี อายุโดยเฉลี่ย 46 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 8.04

4.1.2 ระดับการศึกษา เกษตรกรจังหวัดลำพูน ส่วนใหญ่จบการศึกษาประถมปีที่ 4 คิดเป็นร้อยละ 76.4 และรองลงมาเป็นเกษตรกรที่ไม่ได้เรียนหนังสือถึงร้อยละ 5.7 ขณะที่เกษตรกรที่จบปริญญาตรี ร้อยละ 1.7 สำหรับเกษตรกรจังหวัดอุตรดิตถ์มีระดับการศึกษาส่วนใหญ่จบประถมศึกษาปีที่ 4 คิดเป็นร้อยละ 73.1 ซึ่งมีระดับการศึกษาใกล้เคียงกับเกษตรกรจังหวัดลำพูน รองลงมาเป็นเกษตรกรที่มีระดับการศึกษาจบประถมปีที่ 7 คิดเป็นร้อยละ 11.5 ขณะที่เกษตรกรที่ไม่ได้เรียนหนังสือคิดเป็นร้อยละ 1.9 และระดับการศึกษาสูงสุดของเกษตรกรจังหวัดอุตรดิตถ์ คือ ประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) เพียงร้อยละ 1.9 เท่านั้น (ตาราง 2)

ตาราง 2 ระดับการศึกษาของเกษตรกรจังหวัดลำพูนกับจังหวัดอุตรดิตถ์

ระดับการศึกษา	จังหวัดลำพูน		จังหวัดอุตรดิตถ์	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ไม่ได้เรียนหนังสือ	10	5.7	1	1.9
ต่ำกว่า ป.4	3	1.7	2	3.8
จบ ป.4	133	76.4	38	73.1
ป.7	8	4.6	6	11.5
ม.ศ.3	8	4.6	4	7.7
ม.ศ.5	3	1.7	-	-
ปวช.	2	1.1	1	1.9
ปวส.	4	2.3	-	-
ปริญญาตรี	3	1.7	-	-
รวม	174	100.0	52	100.0

4.1.3 สถานภาพสมรส เกษตรกรจังหวัดลำพูน ส่วนใหญ่แต่งงานแล้วและอยู่ด้วยกันคิดเป็นร้อยละ 80.5 ขณะที่รองลงมา มีสถานภาพเป็นหม้ายถึงร้อยละ 13.2 และที่ยังมีสถานภาพเป็น โสดคิดเป็นร้อยละ 2.9 สำหรับเกษตรกรจังหวัดอุตรดิตถ์ ส่วนใหญ่แต่งงานแล้วและอยู่ด้วยกันคือร้อยละ 96.2 (ตาราง 3)

ตาราง 3 สถานภาพสมรสของของเกษตรกรจังหวัดลำพูนกับจังหวัดอุตรดิตถ์

สถานภาพสมรส	จังหวัดลำพูน		จังหวัดอุตรดิตถ์	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
โสด	5	2.9	-	-
แต่งงานอยู่ด้วยกัน	140	80.5	50	96.2
แต่งงานแยกกันอยู่	6	3.4	1	1.9
ม่าย	23	13.2	1	1.9
รวม	174	100.0	52	100.0

4.1.4 จำนวนสมาชิกในครัวเรือน ครัวเรือนของเกษตรกรจังหวัดลำพูนส่วนใหญ่ มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 4-6 คน คิดเป็นร้อยละ 50.0 และรองลงมา จำนวน 1-3 คน คิดเป็นร้อยละ 47.1 ขณะที่สมาชิกในครัวเรือนมากที่สุดจำนวน 8 คน มีร้อยละ 1.7 และจำนวนสมาชิกในครัวเรือนน้อยที่สุดคือ 1 คน มีถึงร้อยละ 5.2 และค่าเฉลี่ยของจำนวนสมาชิกครัวเรือนเกษตรกรจังหวัดลำพูนเท่ากับ 3.57 คน ส่วนครัวเรือนเกษตรกรปฎิรูปที่ดินเอกชนจังหวัดอุดรดิตถ์ ส่วนมากจะมีสมาชิก ในครัวเรือน 4-6 คน คิดเป็นร้อยละ 71.2 และรองลงมา จำนวน 1-3 คน คิดเป็นร้อยละ 26.9 จำนวนสมาชิกในครัวเรือนน้อยที่สุดคือ 2 คน คิดเป็นร้อยละ 1.9 และมีจำนวนสมาชิกมากที่สุด คือ 7 คน คิดเป็นร้อยละ 1.9 เมื่อคิดค่าเฉลี่ยจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเกษตรกรจังหวัดอุดรดิตถ์ เท่ากับ 3.63 คน (ตาราง 4)

ตาราง 4 จำนวนสมาชิกในครัวเรือนของเกษตรกรจังหวัดลำพูนกับจังหวัดอุดรดิตถ์

จำนวนสมาชิก (คน)	จังหวัดลำพูน		จังหวัดอุดรดิตถ์	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 3	82	47.1	14	26.9
4-6	87	50.0	37	71.2
7-9	5	2.9	1	1.9
มากกว่า 9	-	-	-	-
รวม	174	100.0	52	100.0

1. ค่าเฉลี่ยจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเกษตรกรจังหวัดลำพูน = 3.57 คน
2. ค่าเฉลี่ยจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเกษตรกรจังหวัดอุดรดิตถ์ = 3.63 คน

4.1.5 จำนวนแรงงานในครัวเรือน ครัวเรือนของเกษตรกรจังหวัดลำพูน ส่วนใหญ่มีแรงงานที่ทำงานได้ในครัวเรือน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 52.8 รองลงมาคือ 1 คน คิดเป็นร้อยละ 21.8 ซึ่งเป็นแรงงานที่น้อยที่สุดขณะที่ครัวเรือนที่มีแรงงานมากที่สุดคือ 5 คน มีเพียงร้อยละ 1.7 แต่เมื่อคิดเป็นค่าเฉลี่ยจะมีแรงงานเฉลี่ยครัวเรือนละ 2.16 คน สำหรับครัวเรือนของเกษตรกรสมาชิกปฎิรูปที่ดินเอกชนจังหวัดอุดรดิตถ์ ส่วนมากจะมีแรงงานในครัวเรือนจำนวน 2 คน เช่นเดียวกับกับจังหวัดลำพูน คือ คิดเป็นร้อยละ 46.2 แต่ครัวเรือนที่มีแรงงานน้อยที่สุดคือ 1 คน มีเพียงร้อยละ 3.8 และครัวเรือนที่มีแรงงานมากที่สุด คือ 6 คน มีร้อยละ 1.9 และเมื่อคิดเป็นค่าเฉลี่ย จะมีแรงงานเฉลี่ยครัวเรือนละ 2.73 คน (ตาราง 5)

ตาราง 5 จำนวนแรงงานในครัวเรือนของเกษตรกรจังหวัดลำพูนกับจังหวัดอุดรดิตถ์

แรงงานในครัวเรือน (คน)	จังหวัดลำพูน		จังหวัดอุดรดิตถ์	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1 คน	38	21.8	2	3.8
2 คน	92	52.8	24	46.2
3 คน	25	14.4	15	28.8
4 คน	16	9.2	9	17.3
5 คน	3	1.7	1	1.9
6 คน	-	-	1	1.9
รวม	174	100.0	52	100.0

1. ค่าเฉลี่ยจำนวนแรงงานในครัวเรือนเกษตรกรสมาชิกในครัวเรือนเกษตรกรจังหวัดลำพูน = 2.16 คน
2. ค่าเฉลี่ยจำนวนแรงงานในครัวเรือนเกษตรกรสมาชิกในครัวเรือนเกษตรกรจังหวัดอุดรดิตถ์ = 2.73 คน

4.1.6 การประกอบอาชีพเกษตรกรกรรม เกษตรกรจังหวัดลำพูน เกือบทั้งหมดคือ ร้อยละ 99.4 ประกอบอาชีพทำสวนไม้ผล ซึ่งได้แก่ ลำไย มะม่วง มีเพียงร้อยละ 0.6 เท่านั้น ที่มี อาชีพทำนา สำหรับเกษตรกรจังหวัดอุดรดิตถ์ ร้อยละ 100 ประกอบอาชีพทำนาเป็นอาชีพหลัก (ตาราง 6)

ตาราง 6 การประกอบอาชีพเกษตรกรกรรมของเกษตรกรจังหวัดลำพูนกับจังหวัดอุดรดิตถ์

การประกอบอาชีพเกษตรกรกรรม	จังหวัดลำพูน		จังหวัดอุดรดิตถ์	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ทำนา	1	0.6	52	100
ทำสวนไม้ผล	173	99.4	-	-
รวม	174	100.0	52	100.0

4.1.7 รายได้ภาคการเกษตร เกษตรกรจังหวัดลำพูน ร้อยละ 32.9 มีรายได้ภาคการเกษตรไม่มากกว่า 10,000 บาทต่อปี รองลงมาคือมีรายได้ภาคการเกษตรมากกว่า 40,000 บาทต่อปี คือร้อยละ 27.0 โดยมีค่าเฉลี่ยของรายได้ภาคการเกษตร คือ 34,342 บาทต่อปี ต่อครัวเรือน สำหรับเกษตรกรจังหวัดอุดรดิตถ์ ร้อยละ 51.9 มีรายได้ภาคการเกษตรไม่มากกว่า 10,000 บาทต่อปี และรองลงมาคือมีรายได้ภาคการเกษตรอยู่ในระหว่าง 10,000 บาท ถึง 20,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 21.2 โดยมีรายได้ภาคการเกษตรเฉลี่ย 13,951 บาทต่อปี ต่อครัวเรือน เท่านั้น (ตาราง 7)

ตาราง 7 รายได้ภาคการเกษตรกรรมของเกษตรกรจังหวัดลำพูนกับจังหวัดอุดรดิตถ์

รายได้ (บาท)	จังหวัดลำพูน		จังหวัดอุดรดิตถ์	
	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ
น้อยกว่า 10,001	57	32.9	27	51.9
10,001-20,000	49	28.4	11	21.2
20,001-30,000	18	10.4	9	17.3
30,001-40,000	3	1.7	3	5.8
มากกว่า 40,000	47	27.0	2	3.8
รวม	174	100.0	52	100.0

รายได้ภาคการเกษตรกรรมของเกษตรกรจังหวัดลำพูนเฉลี่ย 34,342.20 บาทต่อครัวเรือน ต่อปี ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 42,124.32

รายได้ภาคการเกษตรกรรมของเกษตรกรจังหวัดอุดรดิตถ์เฉลี่ย 13,951.92 บาทต่อครัวเรือน ต่อปี ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 14,443.46

4.1.8 รายได้นอกภาคการเกษตรรวมถึงการรับจ้างทั่วไปและค้าขาย เกษตรกรจังหวัดลำพูนร้อยละ 36.8 มีรายได้นอกภาคการเกษตรไม่มากกว่า 10,000 บาทต่อครัวเรือนต่อปี รองลงมาคือ มีรายได้นอกภาคการเกษตรระหว่าง 10,000 บาทต่อครัวเรือนต่อปี ถึง 20,000 บาทต่อครัวเรือนต่อปี คิดเป็นร้อยละ 27.6 และรายได้นอกภาคเกษตรเฉลี่ย 20,184 บาทต่อครัวเรือนต่อปี สำหรับเกษตรกรจังหวัดอุดรศัตร์ร้อยละ 55.8 มีรายได้นอกภาคการเกษตรไม่เกิน 10,000 บาทต่อครัวเรือนต่อปีรองลงมาเกษตรกรร้อยละ 30.7 มีรายได้นอกภาคการเกษตรอยู่ระหว่าง 10,000 บาทต่อครัวเรือนต่อปี ถึง 20,000 บาทต่อครัวเรือนต่อปี และรายได้นอกภาคการเกษตรเฉลี่ย 12,278 บาทต่อครัวเรือนต่อปี (ตาราง 8)

ตาราง 8 รายได้นอกภาคการเกษตรของเกษตรกรจังหวัดลำพูนกับจังหวัดอุดรศัตร์

รายได้ (บาท)	จังหวัดลำพูน		จังหวัดอุดรศัตร์	
	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ
น้อยกว่า 10,001	64	36.8	29	55.8
10,001-20,000	48	27.6	16	30.7
20,001-30,000	28	16.2	5	9.7
30,001-40,000	17	9.7	2	3.8
มากกว่า 40,000	17	9.7	-	-
รวม	174	100.0	52	100.0

รายได้นอกภาคการเกษตรของเกษตรกรจังหวัดลำพูนเฉลี่ย 20,184.63 บาทต่อครัวเรือนต่อปี ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 20,342.97

รายได้นอกภาคการเกษตรของเกษตรกรจังหวัดอุดรศัตร์เฉลี่ย 12,278.85 บาทต่อครัวเรือนต่อปี ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 9,953.53

4.1.9 รายจ่ายเพื่อการครองชีพ เกษตรกรจังหวัดลำพูนส่วนใหญ่ ร้อยละ 48.3 มีค่าใช้จ่ายในครัวเรือนมากกว่า 40,000 บาทต่อครัวเรือนต่อปี มีค่าเฉลี่ยของค่าใช้จ่ายเพื่อการยังชีพของเกษตรกรจังหวัดลำพูนคือ 42,186.56 บาทต่อครัวเรือนต่อปี สำหรับเกษตรกรจังหวัดอุดรดิตถ์ ส่วนใหญ่ค่าใช้จ่ายเพื่อการยังชีพอยู่ระหว่าง 20,000 บาทถึง 30,000 บาทต่อครัวเรือนต่อปี คิดเป็นร้อยละ 42.3 รองลงมาคือ 10,000 บาท ถึง 20,000 บาทต่อครัวเรือนต่อปี คิดเป็นร้อยละ 28.9 และมีค่าเฉลี่ยค่าใช้จ่ายเพื่อการครองชีพของเกษตรกรจังหวัดอุดรดิตถ์ คือ 26,686.65 บาทต่อครัวเรือนต่อปี (ตาราง 9)

ตาราง 9 รายจ่ายเพื่อการครองชีพของเกษตรกรจังหวัดลำพูนกับจังหวัดอุดรดิตถ์

รายจ่าย (บาท)	จังหวัดลำพูน		จังหวัดอุดรดิตถ์	
	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ
น้อยกว่า 10,001	11	6.3	1	1.9
10,001-20,000	22	12.7	15	28.9
20,001-30,000	29	16.6	22	42.3
30,001-40,000	28	16.1	8	15.4
มากกว่า 40,000	84	48.3	6	11.5
รวม	174	100.0	52	100.0

รายจ่ายในครัวเรือนของเกษตรกรจังหวัดลำพูนเฉลี่ย 42,186.56 บาทต่อครัวเรือนต่อปี
ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 24879.35

รายจ่ายในครัวเรือนของเกษตรกรจังหวัดอุดรดิตถ์เฉลี่ย 26,686.65 บาทต่อครัวเรือนต่อปี
ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 10845.93

4.1.10 สถานภาพรายได้รายจ่ายในการครองชีพในครัวเรือนของเกษตรกรทั้งจังหวัดลำพูนและจังหวัดอุตรดิตถ์ ส่วนใหญ่มีรายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่าย โดยเกษตรกรจังหวัดลำพูน ร้อยละ 78.2 ไม่เพียงพอ ที่มีรายได้พอดีกับรายจ่ายร้อยละ 20.7 และมีเหลือเก็บออมคิดเป็นร้อยละ 0.6 ส่วนเกษตรกรจังหวัดอุตรดิตถ์ร้อยละ 55.8 มีรายได้ไม่เพียงพอ ที่มีรายได้พอดีกับรายจ่ายคิดเป็นร้อยละ 36.5 และมีรายได้มากกว่ารายจ่ายคิดเป็นร้อยละ 7.7 (ตาราง 10)

ตาราง 10 สถานภาพรายได้รายจ่ายในการครองชีพของครัวเรือนเกษตรกรจังหวัดลำพูนกับจังหวัดอุตรดิตถ์

สถานภาพรายได้รายจ่าย การครองชีพ	จังหวัดลำพูน		จังหวัดอุตรดิตถ์	
	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ
ไม่เพียงพอ	136	78.2	29	55.8
พอดี	2๗36	20.7	19	36.53
มีเหลือพอเก็บออม	2	1.2	4	7.7
รวม	174	100.0	52	100.0

4.2 การเปรียบเทียบการดำเนินงานการปฏิรูปที่ดินเอกชนจังหวัดลำพูนกับจังหวัดอุดรดิตถ์

4.2.1 ขั้นตอนการจัดที่ดิน

(1) การจัดซื้อที่ดิน

นอกเหนือจากการสำรวจข้อมูลเบื้องต้นและข้อมูลภาวะเศรษฐกิจแล้ว การจัดซื้อที่ดินถือว่าการเริ่มต้นของกระบวนการปฏิรูปที่ดินเอกชน เพราะหากไม่มีที่ดินที่จะนำมาปฏิรูปที่ดินก็ไม่สามารถที่จะดำเนินการปฏิรูปที่ดินต่อไปได้ จากการสอบถามเจ้าหน้าที่ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการปฏิรูปที่ดินเอกชนทั้งสำนักงานการปฏิรูปที่ดินจังหวัดลำพูนและสำนักงานการปฏิรูปที่ดินจังหวัดอุดรดิตถ์ ในจำนวน 7 คน ปรากฏว่า 4 คน มีความเห็นว่า ควรมีการปรับปรุงแก้ไขขั้นตอนการจัดซื้อจัดหาที่ดินที่จะนำมาดำเนินการปฏิรูปที่ดิน ในจำนวน 4 คนที่ตอบควรมีการแก้ไขปรับปรุงการจัดซื้อที่ดิน เป็นเจ้าหน้าที่จากสำนักงานการปฏิรูปที่ดินจังหวัดอุดรดิตถ์ จำนวน 3 คน และเป็นเจ้าหน้าที่จากสำนักงานการปฏิรูปที่ดินจังหวัดลำพูนจำนวน 1 คน โดยให้เหตุผลว่า ควรลดขั้นตอนแต่ให้มีความรัดกุมมากขึ้น

(2) การจัดที่ดิน

การจัดที่ดินมีหลายขั้นตอนได้แก่ ขั้นตอนการแบ่งแปลงที่ดิน ขั้นตอนการรับสมัครเกษตรกร การคัดเลือกเกษตรกรขึ้นบัญชีเพื่อรอการจัดที่ดิน การจัดเกษตรกรลงแปลง ตลอดจนการจัดทำสัญญาเช่าหรือเช่าซื้อ จากการสอบถามเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบในการปฏิรูปที่ดินเอกชนของสำนักงานการปฏิรูปที่ดินจังหวัดลำพูน และสำนักงานการปฏิรูปที่ดินจังหวัดอุดรดิตถ์รวม 7 คน มีเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบการปฏิรูปที่ดินเอกชน จำนวน 5 คน มีความเห็นว่า ขั้นตอนการคัดเลือกเกษตรกรเข้าทำประโยชน์ในที่ดินควรมีการปรับปรุงแก้ไข ในจำนวน 5 คนนี้เป็นเจ้าหน้าที่สำนักงานการปฏิรูปที่ดินจังหวัด จำนวน 3 คน และเป็นเจ้าหน้าที่สำนักงานการปฏิรูปที่ดินจังหวัดอุดรดิตถ์ จำนวน 2 คน โดยมีความเห็นว่าควรให้ท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการคัดเลือกมากขึ้น

อย่างไรก็ตามการวิจัยครั้งนี้ ได้สำรวจโดยใช้แบบสอบถามเกษตรกรที่ได้รับที่ดินจากการปฏิรูปที่ดินเอกชน ทั้ง 2 จังหวัดมีผลการสำรวจดังต่อไปนี้

(ก) ขนาดแปลงที่ดินที่เกษตรกรได้รับ

การแบ่งแปลงที่ดินให้แก่เกษตรกรของสำนักงานการปฏิรูปที่ดินจังหวัดลำพูนร้อยละ 85.6 มีขนาดของแปลงที่ดินอยู่ระหว่าง 6 ไร่ ถึง 10 ไร่ และร้อยละ 10.4 มีขนาดแปลงที่ดินอยู่ระหว่าง 11-15 ไร่ โดยขนาดที่ดินใหญ่ที่สุด 20 ไร่ ขนาดเล็กที่สุด 4 ไร่ และเฉลี่ยแปลงละ 9.60 ไร่ สำหรับสำนักงานปฏิรูปที่ดินจังหวัดอุตรดิตถ์ที่จัดที่ดินให้กับเกษตรกร ร้อยละ 40.4 มีขนาดที่ดินระหว่าง 11-15 ไร่ รองลงมาร้อยละ 38.5 มีขนาดที่ดิน 16-20 ไร่ และร้อยละ 19.2 มีขนาดที่ดิน 6-10 ไร่ โดยขนาดที่ดินใหญ่ที่สุด คือ 40 ไร่ และเล็กที่สุดคือ 9 ไร่ ขนาดของแปลงที่ดิน โดยเฉลี่ยมีขนาดเนื้อที่แปลงละ 14.50 ไร่ (ตาราง 11)

ตาราง 11 ขนาดแปลงที่ดินที่ ส.ป.ก. จัดให้แก่เกษตรกรจังหวัดลำพูนกับจังหวัดอุตรดิตถ์

ขนาดแปลงที่ดิน (ไร่)	จังหวัดลำพูน		จังหวัดอุตรดิตถ์	
	จำนวน (ราย)	ร้อยละ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
≤ 5	5	2.9	-	-
5-10	149	85.6	10	19.2
11-15	18	10.4	10	40.4
16-20	2	1.1	20	38.5
21-25	-	-	-	-
> 25	-	-	1	1.9
รวม	174	100.0	52	100.0

การจัดที่ดินให้แก่เกษตรกรจังหวัดลำพูนขนาดใหญ่ที่สุด 20 ไร่ เล็กสุด 4 ไร่

โดยเฉลี่ย 9.60 ไร่ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 1.92

การจัดที่ดินให้แก่เกษตรกรต่อครัวเรือนขนาดใหญ่ที่สุด 40 ไร่ เล็กสุด 9 ไร่

โดยเฉลี่ย 14.50 ไร่ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 4.75

(ข) การจัดเกษตรกรกรเข้าทำประโยชน์ในที่ดิน

การจัดเกษตรกรกรเข้าทำประโยชน์ในที่ดินเขตปฏิรูปที่ดินเอกชนจังหวัดลำพูน ร้อยละ 79.3 ได้จัดทำสัญญาเช่าซื้อระยะเวลา 15 ปี รองลงมาคือสัญญาเช่าที่ดินร้อยละ 14.9 สำหรับเกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดินเอกชนจังหวัดอุดรดิตถ์ร้อยละ 100 ได้ทำสัญญาเช่าที่ดินกับสำนักงานการปฏิรูปที่ดินจังหวัดอุดรดิตถ์ (ตาราง 12)

ตาราง 12 วิธีการจัดเกษตรกรกรเข้าทำกินในที่ดินปฏิรูปที่ดินของเกษตรกรจังหวัดลำพูนกับจังหวัดอุดรดิตถ์

เงื่อนไขการเข้าทำกิน	จังหวัดลำพูน		จังหวัดอุดรดิตถ์	
	จำนวน (ราย)	ร้อยละ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
ทำสัญญาเช่า	26	14.9	52	100
ทำสัญญาเช่าซื้อ 5 ปี	1	.06	-	-
ทำสัญญาเช่าซื้อ 10 ปี	5	2.9	-	-
ทำสัญญาเช่าซื้อ 15 ปี	138	79.3	-	-
ยังไม่ได้ทำสัญญา	4	2.3	-	-
รวม	174	100.0	52	100.0

ในการวิจัยครั้งนี้ยังได้สอบถามความคิดเห็นของเกษตรกรเกี่ยวกับการจัดเกษตรกรเข้าทำกินในที่ดินปฏิรูปที่ดินเอกชนว่าก่อนที่จะทำสัญญาเช่าซื้อ ควรให้เกษตรกรเช่าที่ดินกี่ปี ผลการวิจัยพบว่าเกษตรกรจังหวัดลำพูนร้อยละ 92.53 เห็นว่าควรให้การเช่าที่ดินเป็นเวลา 5 ปี หรือมากกว่า ส่วนเกษตรกรจังหวัดอุดรคิตต์ร้อยละ 51.92 เห็นว่า ควรทำสัญญาเช่าที่ดินเป็นเวลา 5 ปี (ตาราง 13)

ตาราง 13 ความคิดเห็นของเกษตรกรเกี่ยวกับการกำหนดระยะเวลาเช่าที่ดิน

ระยะเวลา (ปี)	จังหวัดลำพูน		จังหวัดอุดรคิตต์	
	จำนวน (ราย)	ร้อยละ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
≤ 2	3	1.72	19	36.54
3-4	10	5.75	6	11.54
≥ 5	161	92.53	27	51.92
รวม	174	100.0	52	100.0

ในส่วนของการทำสัญญาเช่าซื้อที่ดิน โดยเกษตรกรมีความเห็นเห็นว่าควรทำสัญญาเช่าซื้อที่ดินประเภทอายุสัญญาเช่าซื้อ 12 ปี ส่วนเกษตรกรจังหวัดอุดรคิตต์ ร้อยละ 69.23 เห็นว่าควรจัดทำสัญญาเช่าซื้อประเภทอายุสัญญาเช่าซื้อ 12 ปี เช่นกัน (ตาราง 14)

ตาราง 14 ความคิดเห็นของเกษตรกรเกี่ยวกับอายุสัญญาเช่าซื้อที่ดิน

ประเภทสัญญาเช่าซื้อที่ดิน	จังหวัดลำพูน		จังหวัดอุดรคิตต์	
	จำนวน (ราย)	ร้อยละ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
15 ปี	1	0.58	1	1.92
12 ปี	162	93.10	36	69.23
10 ปี	2	1.15	3	5.77
5 ปี	9	5.17	12	23.08
รวม	174	100.0	52	100.0

นอกจากนี้การวิจัยครั้งนี้ยังได้สำรวจการถือครองที่ดินของเกษตรกรพบว่า นอกจากที่ดินที่ได้รับจากกระบวนการปฏิรูปที่ดินแล้วเกษตรกรบางรายมีที่ดินที่อื่นอยู่บ้าง โดยที่เกษตรกรจังหวัดอุดรดิตถ์ ร้อยละ 46.2 มีที่ดินทำกินที่อื่นด้วย และร้อยละ 19.2 มีเฉพาะที่อยู่อาศัยและร้อยละ 30.8 ไม่มีที่ดินที่อื่นเลย สำหรับเกษตรกรจังหวัดลำพูนร้อยละ 80.5 ไม่มีที่ดินทำกินที่อื่น และร้อยละ 12.1 มีเฉพาะที่อยู่อาศัย และร้อยละ 24 มีที่ดินที่อื่นเช่นกัน (ตาราง 15)

ตาราง 15 การถือครองที่ดินแปลงอื่นนอกจากที่ดินที่ได้รับจาก ส.ป.ก. ของเกษตรกรจังหวัดลำพูนกับจังหวัดอุดรดิตถ์

การถือครองที่ดินแปลงอื่น	จังหวัดลำพูน		จังหวัดอุดรดิตถ์	
	จำนวน (ราย)	ร้อยละ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
ไม่มี	140	80.5	16	30.8
มีเล็กน้อยไม่เพียงพอ	21	12.1	2	3.8
มีเฉพาะที่อยู่อาศัย	4	2.3	10	19.2
มี	9	5.2	24	46.2
รวม	174	100.0	52	100.0

(ค) การชำระค่าเช่าหรือเช่าซื้อที่ดินของเกษตรกรทั้ง 2 จังหวัด

การดำเนินการปฏิรูปที่ดิน ของสำนักงานการปฏิรูปที่ดินจังหวัดลำพูน และสำนักงานการปฏิรูปที่ดินจังหวัดอุดรดิตถ์มีการตั้งสำนักงานพร้อมกัน คือในปี 2525-2526 แต่การดำเนินงานที่ต่างกันคือสำนักงานการปฏิรูปที่ดินจังหวัดลำพูน เริ่มปฏิรูปที่ดินโดยการปฏิรูปที่ดินเอกชน คือจัดซื้อที่ดินเอกชนมาดำเนินการปฏิรูปที่ดินตั้งแต่ปี 2525 แต่สำนักงานการปฏิรูปที่ดินจังหวัดอุดรดิตถ์เริ่มการปฏิรูปที่ดินในที่ดินของรัฐ และเริ่มมีการปฏิรูปที่ดินเอกชน เมื่อปี พ.ศ.2532 ดังนั้นจึงมีการจัดเกษตรกรเข้าทำประโยชน์ในที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดินระยะเวลาต่างกัน จากการวิจัยพบว่าเกษตรกรจังหวัดลำพูนส่วนใหญ่เข้าทำประโยชน์ในที่ดินปฏิรูปที่ดินมานานกว่า 10 ปี คิดเป็นร้อยละ 91.4 สำหรับเกษตรกรจังหวัดอุดรดิตถ์ร้อยละ 78.8 เข้าทำกินในที่ดินเขตปฏิรูปที่ดินไม่นานกว่า 3 ปี (ตาราง 16)

ตาราง 16 ช่วงเวลาในการเข้าทำกินในที่ดินเขตปฏิรูปที่ดินเอกชนของเกษตรกรจังหวัดลำพูน กับจังหวัดอุดรดิตถ์

ระยะเวลา (ปี)	จังหวัดลำพูน		จังหวัดอุดรดิตถ์	
	จำนวน (ราย)	ร้อยละ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
≤ 3	-	-	43	82.7
4-6	5	2.9	3	5.8
7-9	10	5.7	6	11.5
≥ 10	159	91.4	-	-
รวม	174	100.0	52	100.0

จากระยะเวลาของการเข้าทำกินในที่ดินที่ได้รับของเกษตรกร 2 จังหวัดที่มีระยะเวลาแตกต่างกันมีการชำระค่าเช่าที่ดินหรือเช่าซื้อที่ดินตามกำหนดสัญญาหรือไม่ พบว่าร้อยละ 64.9 ของเกษตรกรจังหวัดลำพูน ชำระค่าเช่าที่ดินหรือเช่าซื้อที่ดินเป็นบางครั้งเท่านั้น และร้อยละ 21.3 ชำระตามกำหนดเวลาที่ระบุไว้ในสัญญาและร้อยละ 9.2 ไม่เคยชำระค่าเช่าหรือเช่าซื้อที่ดินเลย สำหรับเกษตรกรจังหวัดอุดรดิตถ์มีการชำระค่าเช่าที่ดินเป็นบางครั้ง คิดเป็นร้อยละ 51.9 และชำระตามกำหนดสัญญาร้อยละ 3.8 แต่ที่ไม่ได้ชำระเลยมีจำนวนสูงถึงร้อยละ 42.3 (ตาราง 17)

ตาราง 17 การชำระค่าเช่าหรือเช่าซื้อที่ดินของเกษตรกรจังหวัดลำพูนกับจังหวัดอุดรดิตถ์

การชำระค่าเช่าที่ดิน	จังหวัดลำพูน		จังหวัดอุดรดิตถ์	
	จำนวน (ราย)	ร้อยละ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
ไม่ได้ชำระเลย	16	9.2	22	42.3
ชำระบ้างเป็นบางครั้ง	113	64.9	27	51.9
ชำระตามกำหนด	37	21.3	12	3.8
ชำระครบ (กรณีเช่าซื้อ)	8	4.6	2	-
รวม	174	100.0	52	100.0

4.2.2 ขั้นการพัฒนา

ผลสัมฤทธิ์ของการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมนั้นคือการที่ช่วยเหลือเกษตรกรให้มีอาชีพเกษตรกรรมในที่ดินที่ได้รับจากกระบวนการปฏิรูปที่ดินให้สามารถดำรงชีพอยู่ได้อย่างพอเพียงและมั่นคง ดังนั้นจึงจำเป็นต้องพัฒนาทั้งด้านโครงสร้างพื้นฐานการผลิต ได้แก่ แหล่งน้ำ การคมนาคมและการพัฒนาด้านอาชีพทั้งภาคเกษตรและนอกภาคเกษตร ได้แก่ การสนับสนุนปัจจัยการผลิต การวางแผนการผลิต การจัดทำโครงการ การจัดการด้านการตลาดจำหน่ายผลผลิต และสินเชื่อเพื่อการผลิต

จากการสอบถามเข้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบการปฏิรูปที่ดินเอกชนจังหวัดลำพูนและจังหวัดอุดรดิตถ์ โดยใช้แบบสอบถามจำนวน 7 คน ปรากฏผลดังนี้ ผู้ตอบแบบสอบถามมีความเห็นว่าควรมีการปรับปรุงการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน 2 คน ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่สำนักงานการปฏิรูปที่ดินจังหวัดอุดรดิตถ์ทั้ง 2 คน และที่มีความเห็นว่าควรปรับปรุงการพัฒนาอาชีพและรายได้จำนวน 4 คน เป็นเจ้าหน้าที่จากสำนักงานการปฏิรูปที่ดินจังหวัดลำพูน 3 คน และจังหวัดอุดรดิตถ์ 1 คน สิ่งที่สะท้อนความคิดเห็นดังกล่าวข้อมมาจากการดำเนินงานปฏิรูปที่ดินเอกชนที่ผ่านมาของแต่ละจังหวัด กล่าวคือจังหวัดลำพูนได้มีการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานค่อนข้างมาก แต่การพัฒนาอาชีพยังไม่ทำให้เกษตรกรมีรายได้พ้นจากความยากจนได้ ส่วนจังหวัดอุดรดิตถ์มีการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานน้อยมาก จึงมีความเห็นว่าควรมีการปรับปรุงแก้ไข

จากการสำรวจข้อมูลจากเกษตรกรทั้งจังหวัดลำพูนและจังหวัดอุตรดิตถ์ พบว่า

(1) การพัฒนาแหล่งน้ำ

ด้านการพัฒนาแหล่งน้ำเกษตรกรจังหวัดลำพูน ร้อยละ 40.2 ได้รับการสนับสนุนอุดหนุนเก็บน้ำในไร่นา และร้อยละ 30.5 ได้รับการส่งน้ำตามท่อส่งน้ำจากอ่างเก็บและบ่อบาดาล ร้อยละ 7.5 ได้รับการสนับสนุนระบบน้ำหยด (โครงการเงินกู้มีชาชาว) ร้อยละ 9.8 ได้รับการขุดเจาะบ่อบาดาลและที่ไม่ได้รับการสนับสนุนเพียงร้อยละ 12.1 เมื่อเทียบกับเกษตรกรจังหวัดอุตรดิตถ์ร้อยละ 59.6 ได้รับการสนับสนุนอุดหนุนเก็บน้ำประจำไร่นา นอกจากนี้ไม่ได้รับการสนับสนุน ร้อยละ 40.4 (ตารางที่ 18)

ตาราง 18 เกษตรกรที่ได้รับการสนับสนุนแหล่งน้ำของ จังหวัดลำพูนกับจังหวัดอุตรดิตถ์

ประเภทแหล่งน้ำ	จังหวัดลำพูน		จังหวัดอุตรดิตถ์	
	จำนวน (ราย)	ร้อยละ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
อุดหนุนเก็บน้ำในไร่นา	70	40.2	31	59.6
ขุดบ่อบาดาล	17	9.8	-	-
ส่งน้ำตามท่อน้ำหยด	53	30.5	-	-
ไม่ได้รับการสนับสนุน	21	12.1	21	40.4
รวม	174	100.0	52	100.0

(ข) การพัฒนาทางคมนาคม

ด้านทางคมนาคม เกษตรกรจังหวัดลำพูนร้อยละ 56.9 ได้รับการสนับสนุนก่อสร้างถนนสายซอยเข้าแปลงเกษตรกรรม รองลงมา 24.1 ได้รับการปรับปรุงทางเดิม ร้อยละ 9.2 ได้รับการก่อสร้างถนนหลัก มีเพียงร้อยละ 7.5 ที่ยังไม่ได้รับการพัฒนา สำหรับการพัฒนาด้านทางคมนาคมในเขตปฏิรูปที่ดินเอกชนในเขตปฏิรูปที่ดินเอกชนจังหวัดอุดรดิตถ์ ร้อยละ 100 ไม่ได้รับการสนับสนุน (ตาราง 19)

ตาราง 19 การสนับสนุนทางคมนาคมในพื้นที่เขตปฏิรูปที่ดินเอกชนจังหวัดลำพูนกับจังหวัดอุดรดิตถ์

ประเภทการสนับสนุนทาง คมนาคม	จังหวัดลำพูน		จังหวัดอุดรดิตถ์	
	จำนวน (ราย)	ร้อยละ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
ก่อสร้างถนนสายซอย	99	56.9	-	-
ก่อสร้างถนนสายหลัก	16	9.2	-	-
ปรับปรุงทางเดิม	42	24.1	-	-
ทางเดินเท้า	2	1.1	-	-
ไม่ได้รับการสนับสนุน	13	7.5	52	100
รวม	174	100.0	52	100.0

(ค) การพัฒนาอาชีพเกษตรกรกรรม

ด้านการสนับสนุนปัจจัยการผลิตและการแนะนำส่งเสริมตลอดจนการอบรมพัฒนาอาชีพเกษตรกรกรรม จากการสำรวจข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม พบว่าเกษตรกรจังหวัดลำพูนได้รับการสนับสนุนปัจจัยการผลิตจากสำนักงานการปฏิรูปที่ดินจังหวัดลำพูนมากที่สุด คือร้อยละ 50.6 รองลงมาคือสำนักงานเกษตรจังหวัด คิดเป็นร้อยละ 31.0 และที่ไม่ได้รับการสนับสนุน ทางใดเลย ร้อยละ 10.4 ส่วนเกษตรกรสมาชิกปฏิรูปที่ดินจังหวัดอุตรดิตถ์ร้อยละ 94.2 ได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานการปฏิรูปที่ดินจังหวัดอุตรดิตถ์ มีเพียงร้อยละ 3.8 ที่ได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานเกษตรจังหวัด (ตาราง 20)

ตาราง 20 หน่วยงานที่ให้การสนับสนุนปัจจัยการผลิตแก่เกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดินเอกชน จังหวัดลำพูนกับจังหวัดอุตรดิตถ์

หน่วยงานสนับสนุน	จังหวัดลำพูน		จังหวัดอุตรดิตถ์	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
สำนักงานเกษตรจังหวัด	54	31.0	2	3.8
สำนักงานปศุสัตว์	9	5.2	1	1.9
สำนักงานการปฏิรูปที่ดิน	88	50.6	49	94.2
สำนักงานประมง	2	1.1	-	-
สำนักงานป่าไม้	3	1.7	-	-
ไม่ได้รับการสนับสนุน	18	10.4	-	-
รวม	174	100.0	52	100.0

ทางด้านบทบาทการวางแผนการผลิตทางการเกษตร พบว่า เกษตรกรสมาชิกจังหวัดลำพูน ร้อยละ 48.9 เป็นผู้กำหนดวางแผนการเพาะปลูกเอง ที่ได้รับการวางแผนจากสำนักงานการปฏิรูปที่ดินจังหวัดลำพูนคิดเป็นร้อยละ 44.3 และมีเพียงร้อยละ 6.3 ที่สำนักงานเกษตรจังหวัดเป็นผู้แนะนำวางแผนการผลิต สำหรับเกษตรกรจังหวัดอุดรดิตถ์ ร้อยละ 98.1 เป็นผู้กำหนดวางแผนการทำการเกษตรด้วยตนเอง มีเพียง 1.9 เท่านั้นที่ไม่มีแผนการผลิต (ตาราง 21)

ตาราง 21 หน่วยงานที่ให้การสนับสนุนวางแผนการผลิตทางการเกษตรเขตปฏิรูปที่ดินเอกชน จังหวัดลำพูนกับจังหวัดอุดรดิตถ์

หน่วยงานที่สนับสนุน	จังหวัดลำพูน		จังหวัดอุดรดิตถ์	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
สำนักงานเกษตรจังหวัด	11	6.3	-	-
สำนักงานปฏิรูปที่ดิน	77	44.3	-	-
กำหนดเอง	85	48.3	51	98.1
ไม่มีแผนการผลิต	1	0.6	1	1.9
รวม	174	100.0	52	100.0

อย่างไรก็ตามเพื่อให้ทราบว่าผลการดำเนินการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ในเขตปฏิรูปที่ดินเอกชน ในภาพรวมจะมีผลต่อความสำเร็จของการปฏิรูปที่ดินหรือไม่ กล่าวคือ ความสำเร็จขั้นต้น (Output) ได้แก่ การมีรายได้ของเกษตรกรสามารถชำระค่าเช่าที่ดินหรือเช่าซื้อที่ดินได้ จึงมีการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานการผลิตที่สำคัญคือ แหล่งน้ำ และการพัฒนาอาชีพต่าง ๆ กับการชำระค่าเช่าที่ดินตามกำหนดเวลาหรือไม่ โดยใช้สถิติทดสอบไคสแควร์ (Chi-Square) ผลการวิเคราะห์มีดังต่อไปนี้

(1) การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างเกษตรกรที่ได้รับการสนับสนุนการจัดหาแหล่งน้ำมีส่วนช่วยให้การชำระเงินตามกำหนดเวลาหรือไม่

ผลการศึกษาพบว่า ค่าไคสแควร์ที่คำนวณได้เท่ากับ 40.748 เมื่อเทียบกับค่าไคสแควร์ที่ได้จากตารางเท่ากับ 32.91 $df = 12$ ระดับความมีนัยสำคัญ .001 จะเห็นได้ว่าค่าไคสแควร์ที่ได้จากการคำนวณมีค่ามากกว่าค่าที่ได้จากตาราง สรุปได้ว่า การให้การสนับสนุนการจัดหาแหล่งน้ำให้แก่เกษตรกรมีความสัมพันธ์กับการชำระเงินค่าเช่าให้ชำระเงินค่าเช่าที่ดิน (ตาราง 22)

ตาราง 22 ความสัมพันธ์เกษตรกรที่ได้รับการสนับสนุน การจัดหาแหล่งน้ำสัมพันธ์กับการชำระเงินตามกำหนดเวลาหรือไม่

การชำระเงิน	ความช่วยเหลือจาก ส.ป.ก. ในด้านการจัดหาแหล่งน้ำ					รวม
	ไม่ได้รับ	จุดสระ ฯ	จุดบ่อ ฯ	ส่งน้ำ ฯ	น้ำหยด	
ไม่เคยชำระเลย	-	2	2	12	-	16
	-	(0.9%)	(0.9%)	(5.3%)	-	(7.1%)
บางครั้ง	22	59	12	34	10	137
	(9.7%)	(26.1%)	(5.3%)	(15.0%)	(4.4%)	(60.6%)
ตามกำหนด	18	34	2	7	2	63
	(8.0%)	(15.0%)	(0.9%)	(3.1%)	(0.9%)	(27.9%)
อื่น ๆ	2	6	1	-	1	10
	(0.9%)	(2.7%)	(0.4%)	(7.5%)	(0.4%)	(4.4%)
รวม	42	101	17	53	13	226
	(18.6%)	(44.7%)	(7.5%)	(23.5%)	(5.8%)	(100.0%)

$$\chi^2 \text{ คำนวณ} = 42.041 \quad \chi^2 \text{ ตาราง} = 5.23$$

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 $df = 12$

(2) การวิเคราะห์ความสัมพันธ์เกษตรกรที่ได้รับการวางแผนการผลิตที่มีความสัมพันธ์ต่อการชำระเงิน ค่าเช่าที่ดินหรือไม่

จากผลการศึกษาพบว่า ค่าไคสแควร์ที่คำนวณได้เท่ากับ 19.997 เมื่อเทียบกับค่าไคสแควร์ที่ได้จากตารางเท่ากับ 16.92 $df = 9$ ระดับความมีนัยสำคัญ .05 จะเห็นได้ว่าค่าไคสแควร์ที่ได้จากการคำนวณมีค่ามากกว่าค่าที่ได้จากตาราง สรุปได้ว่าการให้การวางแผนการผลิตให้กับเกษตรกรมีความสัมพันธ์ต่อการชำระเงินค่าเช่าที่ดิน (ตาราง 23)

ตาราง 23 ความสัมพันธ์ระหว่างการกำหนดแผนการผลิต (การเกษตร) กับการชำระเงินตามกำหนดเวลา

การชำระเงิน	การกำหนดแผนการผลิต (การเกษตร)				รวม
	เกษตรจังหวัด	ส.ป.ก.จังหวัด	กำหนดเอง	ไม่มีแผน ๆ	
ไม่เคยชำระเลย	1 (0.4%)	11 (4.9%)	4 (1.8%)	-	16 (7.1%)
บางครั้ง	5 (2.2%)	49 (21.7%)	81 (35.8%)	2 (0.9%)	137 (60.6%)
ตามกำหนด	3 (1.3%)	17 (7.5%)	43 (19.0%)	-	63 (27.9%)
ชำระครบ	2 (0.9%)	-	8 (3.5%)	-	10 (4.4%)
รวม	11 (4.9%)	77 (34.1%)	136 (60.2%)	2 (0.9%)	226 (100.0%)

$$\chi^2 \text{ จำนวน} = 22.708^{**} \quad \chi^2 \text{ ตาราง} = 7.26$$

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 $df = 15$

(3) การวิเคราะห์ความสัมพันธ์การส่งเสริมและการสนับสนุนการประกอบอาชีพเกษตรกรของหน่วยงานต่าง ๆ มีผลต่อการชำระเงินค่าเช่าที่ดินตามกำหนดหรือไม่

ผลจากการศึกษา พบว่าค่าไคสแควร์ที่ได้จากการคำนวณเท่ากับ 14.959 เมื่อเทียบกับค่าไคสแควร์ที่ได้จากตารางเท่ากับ 21.03 ที่ $df = 12$ ระดับความมีนัยสำคัญ .05 จะเห็นได้ว่าค่าไคสแควร์ ที่ได้จากการคำนวณมีค่าน้อยกว่าค่าที่ได้จากตาราง สรุปได้ว่าการส่งเสริมและการสนับสนุนการประกอบอาชีพของหน่วยงานต่าง ๆ ของทางราชการไม่มีผลต่อการชำระเงินค่าเช่าที่ดินของเกษตรกรปฏิรูปที่ดินเอกชน แต่ประการใด (ตาราง 24)

ตาราง 24 ความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานที่ให้การส่งเสริมและสนับสนุนการประกอบอาชีพเกษตรกรกรมกับการชำระเงินตามกำหนดเวลา

การชำระเงิน	หน่วยที่ให้การส่งเสริมและสนับสนุนการประกอบอาชีพเกษตรกรกรม					รวม
	เกษตรจังหวัด	ปศุสัตว์	สำนักงาน การปฏิรูปที่ดิน	งานประมง	ป่าไม้	
ไม่เคยชำระเลย	3 (1.3%)	1 (0.4%)	12 (5.3%)	-	-	16 (7.1%)
บางครั้ง	54 (23.9%)	6 (2.7%)	73 (32.3%)	1 (0.4%)	3 (1.3%)	137 (60.6%)
ตามกำหนด	12 (5.3%)	2 (0.9%)	48 (21.2%)	1 (0.4%)	-	63 (27.9%)
อื่น ๆ	4 (1.7%)	1 (0.4%)	5 (2.2%)	-	-	10 (4.4%)
รวม	73 (32.3%)	10 (4.4%)	138 (61.1%)	2 (0.9%)	3 (1.3%)	226 (100.0%)

$$\chi^2 \text{คำนวณ} = 21.236^{**} \quad \chi^2 \text{ตาราง} = 3.33$$

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 $df = 9$

4.3 การเปรียบเทียบปัญหาของเกษตรกรจังหวัดลำพูนกับจังหวัดอุดรดิตถ์

4.3.1 ปัญหาหนี้สินของเกษตรกรจากการศึกษาครั้งนี้โดยการสำรวจข้อมูลจากเกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดินเอกชนจังหวัดลำพูนและเขตปฏิรูปที่ดินเอกชนจังหวัดอุดรดิตถ์ พบว่าร้อยละ 97.1 ของเกษตรกรสมาชิกปฏิรูปที่ดินจังหวัดลำพูนมีภาระหนี้สินมีเพียงร้อยละ 2.9 เท่านั้นที่ไม่มีหนี้สิน สำหรับเกษตรกรจังหวัดอุดรดิตถ์ ร้อยละ 82.7 มีหนี้สิน และที่ไม่มีหนี้สินร้อยละ 17.3 (ตาราง 25)

ตาราง 25 ปัญหาภาระหนี้สินของเกษตรกรจังหวัดลำพูนกับจังหวัดอุดรดิตถ์

ภาวะหนี้สิน	จังหวัดลำพูน		จังหวัดอุดรดิตถ์	
	จำนวน (ราย)	ร้อยละ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
มี	169	97.1	43	82.7
ไม่มี	5	2.9	9	17.3
รวม	174	100.0	52	100.0

4.3.2 ปัญหาพาหนะเดินทางไปทำงานของเกษตรกร จากการสำรวจข้อมูลในพื้นที่เขตปฏิรูปที่ดินเอกชนทั้ง 2 จังหวัด พบว่าเกษตรกรจังหวัดลำพูนร้อยละ 19.0 เดินทางไปทำงานแต่ส่วนมากจะใช้มอเตอร์ไซค์เป็นยานพาหนะคิดเป็นร้อยละ 63.8 แต่ที่ใช้รถยนต์มีถึงร้อยละ 9.8 สำหรับเกษตรกรสมาชิกปฏิรูปที่ดินเอกชนจังหวัดอุดรดิตถ์ ร้อยละ 75.0 ใช้มอเตอร์ไซค์เป็นพาหนะ รองลงมาคือ รถอีแต๋น ร้อยละ 21.2 (ตาราง 26)

ตาราง 26 วิธีการเดินทางไปทำงานในแปลงที่ดินที่ได้รับของเกษตรกรจังหวัดลำพูนกับจังหวัดอุดรดิตถ์

วิธีการเดินทาง	จังหวัดลำพูน		จังหวัดอุดรดิตถ์	
	จำนวน (ราย)	ร้อยละ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
เดิน	33	19.0	-	-
จักรยาน	4	2.3	2	3.8
มอเตอร์ไซค์	111	63.8	39	75.0
รถอีแต๋น	-	-	11	21.2
รถยนต์	17	9.8	-	-
อาศัยเพื่อนบ้าน	1	0.6	-	-
รวม	174	100.0	52	100.0

4.3.3 ปัญหาความอุดมสมบูรณ์ของที่ดิน จากการสำรวจข้อมูลจากเกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดินเอกชน ทั้ง 2 จังหวัด พบว่า พื้นที่เขตปฏิรูปที่ดินเอกชนจังหวัดลำพูนร้อยละ 56.9 ที่ดินมีความอุดมสมบูรณ์ปานกลาง และร้อยละ 36.8 ที่ดินมีความอุดมสมบูรณ์มาก ในส่วนที่มีความอุดมสมบูรณ์ต่ำและไม่มีความอุดมสมบูรณ์เลยมีเพียงร้อยละ 4.6 และ 1.7 ตามลำดับ สำหรับพื้นที่เขตปฏิรูปที่ดินเอกชนจังหวัดอุตรดิตถ์ พบว่า ร้อยละ 51.9 ที่ดินมีความอุดมสมบูรณ์ปานกลาง ที่รองลงมาเป็นที่ดินที่มีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ คิดเป็นร้อยละ 36.5 ที่ดินที่มีความอุดมสมบูรณ์มาก คิดเป็นร้อยละ 7.7 และที่ไม่มีมีความอุดมสมบูรณ์เลยนั้นมีเพียงร้อยละ 3.8 เท่านั้น (ตาราง 27)

ตาราง 27 ความอุดมสมบูรณ์ของดินและน้ำของที่ดินของเกษตรกรจังหวัดลำพูนกับจังหวัดอุตรดิตถ์ได้รับ

ระดับความอุดมสมบูรณ์	จังหวัดลำพูน		จังหวัดอุตรดิตถ์	
	จำนวน (ราย)	ร้อยละ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
ไม่มีความอุดมสมบูรณ์	3	1.7	2	3.8
มีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ	8	4.6	19	36.5
มีความอุดมสมบูรณ์ปานกลาง	99	56.9	27	51.9
มีความอุดมสมบูรณ์มาก	64	36.8	4	7.7
รวม	174	100.0	52	100.0

4.3.4 ปัญหาด้านการตลาดจำหน่ายผลผลิตทางการเกษตร พบว่า เกษตรกรจังหวัดลำพูนร้อยละ 68.4 ขายสินค้าให้กับพ่อค้าคนกลางในท้องถิ่น รองลงมาร้อยละ 24.1 ขายสินค้าให้กับคนทั่วไป มีเพียงร้อยละ 2.9 เท่านั้น ที่นำสินค้าไปขายตลาดกลาง และร้อยละ 0.6 ขายให้กับสหกรณ์การเกษตรในเขตปฏิรูปที่ดิน สำหรับเกษตรกรจังหวัดอุดรดิตถ์ ร้อยละ 58.8 ขายสินค้าให้กับตลาดกลางท้องถิ่นและร้อยละ 42.3 ขายสินค้า ให้กับพ่อค้าคนกลางท้องถิ่น (ตาราง 28)

ตาราง 28 ตลาดจำหน่ายสินค้าทางการเกษตรของเกษตรกรเขตปฏิรูปที่ดินจังหวัดลำพูนกับจังหวัดอุดรดิตถ์

สถานที่จำหน่ายสินค้า	จังหวัดลำพูน		จังหวัดอุดรดิตถ์	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
พ่อค้าคนกลางท้องถิ่น	119	68.4	22	42.3
ตลาดกลางท้องถิ่น	5	2.9	28	53.8
สหกรณ์การเกษตรในเขตฯ	1	0.6	-	-
ทั่วไป	42	24.1	1	1.9
ลูกไร่บริษัท	6	3.4	1	1.9
รวม	174	100.0	52	100.0

4.3.5 ปัญหาแหล่งเงินทุนหมุนเวียนที่เกษตรกรใช้บริการสินเชื่อ จากการศึกษาพบว่าเกษตรกรจังหวัดลำพูนร้อยละ 83.3 ได้ใช้บริการของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร มีเพียงร้อยละ 4.0 ที่ใช้บริการสหกรณ์การเกษตรในเขตปฏิรูปที่ดิน และเงินกู้ยืมระบบบริษัทลงทุนให้ ได้แก่ การปลูกแตงโม แคนตาลูป มะเขือเทศ คิดเป็นร้อยละ 8.0 ส่วนเกษตรกรจังหวัดอุดรดิตถ์ ร้อยละ 59.6 ใช้บริการธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรเช่นกัน รองลงมาใช้บริการจากกลุ่มเกษตรกรคิดเป็นร้อยละ 38.4 (ตาราง 29)

ตาราง 29 แหล่งเงินทุนหมุนเวียนที่ให้บริการของเกษตรกรจังหวัดลำพูนกับจังหวัดอุดรดิตถ์

แหล่งเงินทุน	จังหวัดลำพูน		จังหวัดอุดรดิตถ์	
	จำนวน (ราย)	ร้อยละ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์	145	83.3	31	59.6
กองทุนเพื่อการปฏิรูปที่ดิน	2	1.1	-	-
สหกรณ์การเกษตรฯ	7	4.0	1	1.9
กลุ่มเกษตรกร	6	3.4	20	38.4
อื่น ๆ *	14	8.0	-	-
รวม	174	100.0	52	100.0

หมายเหตุ * เงินกู้ยืมระบบบริษัทลงทุนให้ก่อน

อย่างไรก็ตามได้ตั้งข้อสังเกตว่าปัญหาทั้ง 5 ประเด็นนั้นในภาพรวมมีความสัมพันธ์กับตัวแปรอื่นที่เกี่ยวข้องหรือไม่ โดยเฉพาะรายได้ภาคการเกษตรของเกษตรกรจึงได้วิเคราะห์หาความสัมพันธ์ของประเด็นปัญหา 5 ประเด็น มีผลการวิเคราะห์ดังนี้

(1) การวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างปัญหาภาวะหนี้สินกับรายได้

ผลจากการศึกษา พบว่า ค่าไคสแควร์ที่ได้จากการคำนวณเท่ากับ 3.765 เมื่อเทียบกับค่าไคสแควร์ที่ได้จากตารางเท่ากับ .711 ที่ $df = 4$ ระดับความสำคัญ .05 จะเห็นได้ว่า ค่าไคสแควร์ที่ได้จากการคำนวณมีค่ามากกว่าค่าที่ได้จากตาราง สรุปได้ว่าปัญหาภาวะหนี้สินมีความสัมพันธ์กับรายได้ภาคการเกษตร

ตาราง 30 ความสัมพันธ์ระหว่างรายได้ภาคการเกษตรกับการมีภาวะหนี้สิน

หนี้สิน	รายได้					รวม
	$\leq 10,000$	10,001-20,000	20,001-30,000	30,001-40,000	$> 40,000$	
มี	78 (34.5%)	54 (23.9%)	26 (11.5%)	6 (2.7%)	48 (21.2%)	212 (93.8%)
ไม่มี	6 (2.7%)	6 (2.7%)	1 (0.4%)	- (-)	1 (0.4%)	14 (6.2%)
รวม	84 (37.2%)	60 (26.5%)	27 (11.9%)	6 (2.7%)	49 (21.7%)	226 (100.0%)

$$\chi^2_{\text{คำนวณ}} = 3.765 \quad \chi^2_{\text{ตาราง}} = .711$$

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 $df = 4$

(2) การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการเดินทางกับการตั้งบ้านเรือน

ผลจากการศึกษา พบว่า ค่าไคสแควร์ที่ได้จากการคำนวณ เท่ากับ 93.463 เมื่อเทียบกับค่าไคสแควร์ที่ได้จากตาราง เท่ากับ 10.9 ที่ $df = 20$ ระดับความสำคัญ .05 จะเห็นได้ว่า ค่าไคสแควร์ที่ได้จากการคำนวณมีค่ามากกว่าค่าที่ได้จากตาราง สรุปได้ว่าปัญหาการเดินทางไปทำงาน มีความสัมพันธ์กับการตั้งบ้านเรือนของเกษตรกร

ตาราง 31 ความสัมพันธ์ระหว่างที่ตั้งบ้านเรือนกับวิธีการเดินทางไปทำงาน

วิธีการเดินทาง	ที่ตั้งบ้านเรือน					รวม
	อยู่ในที่ดิน	ไม่ถึง 1 กม.	1-3 กม.	บ้านห่าง	> 5 กม.	
เดิน	19 (8.4%)	11 (4.9%)	4 (1.8%)	-	-	34 (15.0%)
จักรยาน	-	-	3 (1.3%)	1 (0.4%)	2 (0.9%)	6 (2.7%)
มอเตอร์ไซด์	15 (6.6%)	30 (13.3%)	59 (26.1%)	9 (4.0%)	43 (19.0%)	156 (69.0%)
รถอีแต๋น	-	-	2 (0.9%)	1 (0.4%)	8 (3.5%)	11 (4.9%)
รถยนต์	3 (1.3%)	3 (1.3%)	4 (1.8%)	6 (2.7%)	2 (0.9%)	18 (8.0%)
อื่นๆ	1 (0.4%)	-	-	-	-	1 (0.4%)
รวม	38 (16.8%)	44 (19.5%)	72 (31.9%)	17 (7.5%)	55 (24.3%)	226 (100.0%)

$$\chi^2 \text{ คำนวณ} = 93.463^{**} \quad \chi^2 \text{ ตาราง} = 10.9$$

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 $df = 20$

(3) การวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ ระหว่างความอุดมสมบูรณ์ของที่ดินกับรายได้

ผลจากการศึกษา พบว่า ค่าไคสแควร์ที่ได้จากการคำนวณ เท่ากับ 24.538 เมื่อเทียบกับค่าไคสแควร์ที่ได้จากตาราง เท่ากับ 5.23 ที่ $df = 12$ ระดับความสำคัญ .05 จะเห็นได้ว่า ค่าไคสแควร์ที่ได้จากการคำนวณมีค่ามากกว่าค่าที่ได้จากตาราง สรุปได้ว่าปัญหาความอุดมสมบูรณ์ของที่ดินที่ได้รับมีความสัมพันธ์กับรายได้ภาคการเกษตร

ตาราง 33 ความสัมพันธ์ระหว่างรายได้ภาคการเกษตรกับความอุดมสมบูรณ์ของที่ดินที่ได้รับ

รายได้	ความอุดมสมบูรณ์ของที่ดินที่ได้รับ				รวม
	ไม่มี	ต่ำ	ปานกลาง	มาก	
$\leq 10,000$	1 (0.4%)	14 (6.2%)	51 (22.6%)	18 (8.0%)	84 (37.2%)
10,001-20,000	1 (0.4%)	8 (3.5%)	31 (3.7%)	20 (8.8%)	60 (26.5%)
20,001-30,000	-	2 (0.9%)	21 (9.3%)	4 (1.8%)	27 (11.9%)
30,001-40,000	-	-	3 (1.3%)	3 (1.3%)	6 (2.7%)
>40,000	3 (1.3%)	3 (1.3%)	20 (8.8%)	23 (10.2%)	49 (21.7%)
รวม	5 (2.2%)	27 (11.9%)	126 (55.8%)	68 (30.1%)	226 (100.0%)

$$\chi^2 \text{ คำนวณ} = 24.538^{**} \quad \chi^2 \text{ ตาราง} = 5.23$$

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 $df = 12$

(4) การวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ ระหว่างแหล่งเงินทุนกับรายได้

ผลจากการศึกษา พบว่า ค่าไคสแควร์ที่ได้จากการคำนวณ เท่ากับ 67.725 เมื่อเทียบกับค่าไคสแควร์ที่ได้จากตาราง เท่ากับ 7.96 ที่ $df = 16$ ระดับความสำคัญ .05 จะเห็นได้ว่าค่าไคสแควร์ที่ได้จากการคำนวณมีค่ามากกว่าค่าที่ได้จากตาราง สรุปได้ว่าปัญหาแหล่งเงินทุนมีความสัมพันธ์กับรายได้ภาคการเกษตร

ตาราง 33 ความสัมพันธ์ระหว่างรายได้ภาคเกษตรกับแหล่งเงินทุน

แหล่งเงินทุน	รายได้					รวม
	≤10,000	10,001-20,000	20,001-30,000	30,001-40,000	>40,000	
ธกส.	61 (27.0%)	48 (21.2%)	21 (9.3%)	5 (2.2%)	41 (18.1%)	176 (77.9%)
กองทุน ฯ	-	-	1 (0.4%)	-	1 (0.4%)	2 (0.9%)
สหกรณ์ ฯ	3 (1.3%)	1 (0.4%)	-	1 (0.4%)	3 (1.3%)	8 (3.5%)
กลุ่มเกษตรกร	2 (0.9%)	3 (1.3%)	1 (0.4%)	-	1 (0.4%)	7 (3.1%)
อื่น ๆ	18 (8.0%)	8 (3.5%)	4 (1.8%)	-	3 (1.3%)	33 (14.6%)
รวม	84 (37.2%)	60 (26.5%)	27 (11.9%)	6 (2.7%)	49 (21.7%)	226 (100.0%)

$$\chi^2 \text{ คำนวณ} = 17.725^{**} \quad \chi^2 \text{ ตาราง} = 7.96$$

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 $df = 16$

4.4 การเปรียบเทียบ ความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิรูปที่ดินของเกษตรกรสมาชิกปฏิรูปที่ดิน เอกชนจังหวัดลำพูนกับจังหวัดอุตรดิตถ์

ในประเด็นนี้เป็นการศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็นของเกษตรกรสมาชิกปฏิรูปที่ดินเอกชนจังหวัดลำพูนและจังหวัดอุตรดิตถ์ เพื่อทราบความต้องการของเกษตรกรและนำไปสู่แนวทางแก้ไข จากผลการศึกษาพอสรุปได้ดังนี้

4.4.1 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการคัดเลือกเกษตรกรเข้าทำประโยชน์ในที่ดิน จากการศึกษา พบว่า เกษตรกรจังหวัดลำพูนเห็นด้วยกับการคัดเลือกเกษตรกรเข้าทำกินในที่ดินปฏิรูปที่ดินเอกชน ควรกำหนดอายุเกษตรกรไม่เกิน 45 ปี โดยมีค่าเฉลี่ยของความคิดเห็นเท่ากับ 3.59 (เห็นด้วยมาก) ขณะเดียวกัน เกษตรกรจังหวัดอุตรดิตถ์เห็นด้วยกับการคัดเลือกเกษตรกรเข้าทำกินในที่ดินปฏิรูปที่ดินเอกชนที่ต้องกำหนดอายุไม่เกิน 45 ปี มีค่าเฉลี่ยความเห็นเท่ากับ 3.23 (เห็นด้วยปานกลาง) ซึ่งเกษตรกรทั้ง 2 จังหวัด มีความเห็นในเรื่องนี้แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ค่า $t = -2.242^{**}$

4.4.2 ความเห็นเกี่ยวกับขนาดแปลงที่ดินที่จะสรรหาให้เกษตรกรแต่ละราย จากการศึกษา พบว่า เกษตรกรจังหวัดลำพูน เห็นด้วยกับการกำหนดขนาดการแบ่งแปลง ขนาดเนื้อที่โดยเฉลี่ยแปลงละ 10-15 ไร่ โดยมีค่าความเห็นเฉลี่ย 3.70 (เห็นด้วยมาก) ขณะเดียวกัน เกษตรกรจังหวัดอุตรดิตถ์มีความเห็นว่าการแบ่งแปลงที่ดินโดยเฉลี่ย แปลงละ 10-15 ไร่ โดยมีค่าความเห็นเฉลี่ย 3.29 เห็นด้วยมาก ซึ่งค่าความเห็นทั้ง 2 จังหวัด แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ค่า $t = 3.55^{**}$

4.4.3 ความเห็นเกี่ยวกับการอบรมให้แก่เกษตรกรให้เข้าใจบทบาทและหน้าที่ เกี่ยวกับการปฏิรูปที่ดินก่อนที่จะได้รับที่ดินจาก ส.ป.ก. เกษตรกรจังหวัดลำพูนเห็นด้วย โดยมีค่าความเห็นเฉลี่ย 3.74 (เห็นด้วยมาก) ส่วนเกษตรกรจังหวัดอุตรดิตถ์มีความเห็นด้วย โดยมีค่าความเห็นเฉลี่ย 3.52 (เห็นด้วยมาก) และความเห็นของเกษตรกรทั้ง 2 จังหวัดดังกล่าวไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ค่า $t = 1.789$

4.4.4 ความเห็นเกี่ยวกับความช่วยเหลือเงินกู้เพื่อเป็นค่าครองชีพและค่าลงทุน ในระยะแรกที่เข้าไปทำกินในที่ดินเขตปฏิรูปที่ดิน โดยผ่านระบบสหกรณ์การเกษตรในเขตปฏิรูปที่ดิน จากการศึกษา พบว่าเกษตรกรจังหวัดลำพูนเห็นด้วย โดยมีค่าเฉลี่ยความเห็น 3.66 (เห็นด้วยมาก) และเกษตรกรจังหวัดอุตรดิตถ์เห็นด้วย โดยมีค่าเฉลี่ยความเห็น 3.48 (เห็นด้วยมาก) ความเห็นของเกษตรกรทั้ง 2 จังหวัดไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 ค่า $t = -1.230$

4.4.5 ความเห็นเกี่ยวกับการเข้าเป็นสมาชิกสหกรณ์การเกษตรในเขตปฏิรูปที่ดิน ท้องที่นั้น จึงได้รับที่ดินทำกินจากการปฏิรูปที่ดิน จากการศึกษาพบว่าเกษตรกรจังหวัดลำพูนเห็นด้วย โดยมีค่าเฉลี่ยความเห็น 3.64 (เห็นด้วยมาก) ขณะเดียวกันความเห็นของเกษตรกรจังหวัดอุตรดิตถ์เห็นด้วย โดยมีค่าเฉลี่ยความเห็น 3.25 (เห็นด้วยปานกลาง) ความเห็นของเกษตรกรทั้ง 2 จังหวัดไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 ค่า $t = -2.607^{**}$

4.4.6 ความเห็นเกี่ยวกับการให้สหกรณ์การเกษตรเขตปฏิรูปที่ดินเป็นผู้กำหนดแผนการผลิตและการจำหน่ายสินค้า จากการศึกษา พบว่าเกษตรกรจังหวัดลำพูนเห็นด้วยที่จะให้สหกรณ์เป็นผู้จัดการกำหนดแผนการผลิตและการจำหน่ายสินค้า โดยมีค่าเฉลี่ยความเห็น 3.39 (เห็นด้วยมาก) และเกษตรกรจังหวัดอุตรดิตถ์เห็นด้วย โดยมีค่าเฉลี่ยความเห็น 2.96 (เห็นด้วยปานกลาง) ความเห็นของเกษตรกรทั้ง 2 จังหวัดมีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 ค่า $t = -2.673^{**}$

4.4.7 ความเห็นเกี่ยวกับการสนับสนุนเงินกู้เพื่อพัฒนา ให้มีความเหมาะสมแก่การทำเกษตร โดยการกู้เงินกองทุนการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ผ่านระบบสหกรณ์การเกษตรในเขตปฏิรูปที่ดิน จากการศึกษา พบว่าเกษตรกรจังหวัดลำพูนเห็นด้วย โดยมีค่าเฉลี่ยความเห็น 3.75 (เห็นด้วยมาก) และเกษตรกรจังหวัดอุตรดิตถ์เห็นด้วย โดยมีค่าเฉลี่ยความเห็น 3.36 (เห็นด้วยมาก) ความเห็นของเกษตรกรทั้ง 2 จังหวัดมีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 ค่า $t = -3.345^{**}$

4.4.8 ความเห็นเกี่ยวกับความจำเป็นต้องมีสหกรณ์การเกษตรในเขตปฏิรูปที่ดิน เพื่อเป็นองค์กรที่จะจัดการด้านการตลาด และกิจการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเกษตรกรในพื้นที่ เช่น การจัดการด้านการเงิน การชำระหนี้ลงทุน ค่าที่ดิน ค่าครองชีพ จากการศึกษา พบว่าเกษตรกรจังหวัดลำพูนเห็นด้วยว่ามีความจำเป็นอย่างมากที่จะต้องต้องมีสหกรณ์การเกษตรในเขตปฏิรูปที่ดิน โดยมีค่าเฉลี่ยความเห็น 5.79 (เห็นด้วยมาก) และเกษตรกรจังหวัดอุตรดิตถ์เห็นด้วย โดยมีค่าเฉลี่ยความเห็น 3.19 (เห็นด้วยปานกลาง) ความเห็นของเกษตรกรทั้ง 2 จังหวัด มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 ค่า $t = -5.344^{**}$

ตาราง 34 เปรียบเทียบความคิดเห็นของเกษตรกรจังหวัดลำพูน กับจังหวัดอุตรดิตถ์เกี่ยวกับการปฏิบัติที่ดินเอกชน

ลำดับ ที่	ความคิดเห็น	จังหวัดลำพูน			จังหวัดอุตรดิตถ์			ค่า t.
		ค่าเฉลี่ย	S.D.	แปลความ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	แปลความ	
1	การคัดเลือกเกษตรกรที่จะเข้ามาทำกินในที่ดินควรกำหนดอายุเกษตรกรไม่เกิน 45 ปี	3.59	0.92	เห็นด้วยมาก	3.23	1.25	เห็นด้วยปานกลาง	-2.242**
2	การจัดสรรที่ดินให้แก่เกษตรกรขนาดเนื้อที่ 10-15 ไร่	3.70	0.74	เห็นด้วยมาก	3.29	0.72	เห็นด้วยมาก	-3.551*
3	ควรจัดฝึกอบรมเกษตรกรก่อนเข้าทำกินในที่ดิน	3.74	0.78	เห็นด้วยมาก	3.52	0.80	เห็นด้วยมาก	-1.789
4	การสนับสนุนค่าครองชีพและค่าลงทุนระยะแรกของการเข้าทำกินในที่ดิน	3.66	0.94	เห็นด้วยมาก	3.48	0.75	เห็นด้วยมาก	-1.230
5	ควรเป็นสมาชิกสหกรณ์การเกษตรเขตปฏิรูปที่ดินเมื่อได้รับที่ดินทำกิน	3.64	0.96	เห็นด้วยมาก	3.25	0.87	เห็นด้วยปานกลาง	-2.607**
6	ควรให้สหกรณ์การเกษตรเขตปฏิรูปที่ดินเป็นผู้กำหนดแผนการผลิตและการตลาด	3.39	0.93	เห็นด้วยมาก	2.96	1.27	เห็นด้วยปานกลาง	-2.073**
7	ควรให้การสนับสนุนเงินกู้เพื่อพัฒนาที่ดินในที่ดินที่ได้รับให้มีความเหมาะสมกับการทำการเกษตร	3.75	0.69	เห็นด้วยมาก	3.36	0.72	เห็นด้วยมาก	-3.345**
8	ความจำเป็นของการมีสหกรณ์การเกษตรในเขตปฏิรูปที่ดิน	3.79	0.57	เห็นด้วยมาก	3.19	1.03	เห็นด้วยปานกลาง	-5.344**